

פרשות

אשה קטנה

וחזקה

במשך שנה

הצליחה ג'ודי זימט

לשנות כמו ידה

את תרמיתו של

מרדכי וענונו

בציבור

לפני שנה בלבד, כאשר נעצר מרדכי וענונו, היה שמו כינוי נרדף לבוגר, מרגל ועוכר-ישראל. מאז, לאט-לאט חל שינוי בתדמיתו של וענונו. פה ושם יש כבר המאמינים כי עשה את אשר עשה מתוך אידיאל. ויש אף מי שמאמינים שהוא ראוי להערכה, על שלמרות המעצר והיסורים שהוא עובר עורנו דבק באידיאלים שלו. בינתיים הוצע וענונו כמועמד לפרס-נובל לשי, לום, ואירגונים שונים בעולם תומכים בו ומביעים בו אמון.

השינוי הזה לא בא מעצמו. אבל וענונו לא נעזר במישרד-פירסום. את כל הפניות בתדמיתו של העציר עש-

סאדאת צעק: "אחריו" כמו שצועק מפקד אמיתי. מה שקרה היה, שבאה אחריו אוגדה אחת מתוך הצבא כולו, והוא נהרג בקרב הזה על השלום, לפני שש שנים.

הוא היה מנהיג רציני. זה ניכר גם בכך שידע להשאיר אחריו יורש מוכן, חוסני מובארכ. הוא ראה לטווח רחוק. אני? עוד כ-1974 — שלוש שנים לפני בוא סאדאת! — כתבתי בסיפרי לך שמיים: "התחדשות המגע עם הערבים מעוררת בי התרגשות רבה..." (וייצמן התכוון למגע שנוצר עם הערבים בשטחים הכבושים.)

אני נשמע מתוסכל? כמי שהיה מפקד חיל-האוויר לפני מלחמת ששת-הימים, אינני חושב שחל פחות בכוחי האישי מאז ועד היום. אולי המילחמה על השלום קשה יותר מאשר מילחמות קודמות שידעתי.

נכון, אני משתמש באותן הטקטיקות בשני סוגי המילחמות, מפני שמי דובר בתהליכים דומים.

מיכאיל, ארמנד, אידה וכל השאר

צריך לצאת מדי פעם, לפתוח את החלון להסתכל החוצה. למשל, הנושא הרוסי: אני מתעסק בו כבר שנתיים. הלכתי וקניתי שני ספרים על מיכאיל גורבצ'וב, קראתי אותם לעומק. הרי גורבצ'וב לא השתנה באחרונה, אלא העולם השתנה. העולם כיום קטן יותר, אינפורמטיבי יותר. הכלכלה בכל פינות-העולם שזורה.

אני מרגיש שחייבים לעקוב, לקרוא את השינויים מי מתקדם יותר בחלל — ארצות-הברית או ברית-המועצות? ארצות-הברית? נא! — ברית-המועצות! ואת לא יודעת מזה!

חייבים להגיע למגע חזק יותר. הרי לא ניתן לאמר בהבל-פה: "איננו רוצים שהרוסים ישתתפו בתהליך-השלום, אבל אנחנו רוצים שיתנו ליהדות רוסיה ללכת..."

באמת, עם כל הכבוד לאידה נודל, ובאמת כל הכבוד לה, אנחנו יושבים פה סגורים ומסוגרים בתוך עצמנו, ולא מעלים על דעתנו שהעולם מסיבנו משתנה.

רוסיה — זהו אחד הנושאים העכשוויים שלי — משתנה. אבל מנהיגיו מאמינים בשתדלנות. אין מנע ישיר. אדון (ארמנד) המר הביא את נודל, כי הוא נוסע לאפגניסטאן... מעניין מתי יבינו פה את כל זה.

סאדאת בירושלים, נובמבר 1977: "הוא היה מנהיג אמיתי. הוא קרא: אחריו!"

אילו טקטיקות? אני בונה הרבה על כישורי-השיכנוע: הרי גם במלחמה אדם אינו צופה שהוא עתיד להיכרע, אבל אם הוא מפקד טוב — הוא בכל זאת רץ. החלטתי באחרונה שלא אחזור על עצמי, אבל אני פשוט מרגיש, לפעמים, שצריך לשוב ולדפוק על אותו המסמר.

את יודעת כמה שטיפות-ימוח עשיתי לשמיר? זה לא עזר! אפילו ג'ורג' שולץ לא הצליח לשתוף לו את המוח... אז אני יושב ושופך לפניך את הלב.

מה שמפריע זה האופי

היכן מוקד הבעיה? אני צבר, אבל סכתי וסבי הם מפנינסק. אני יודע מה זה ריח של גלות.

בתחילה, כשקיבלנו ב-1953 את מינוס-הסיילון הראשונים, רבים שאלו אותי בחוסר-אמון: "הטייסים שטסים כולם-כיהלום" הקפיצה מהרימוף של היהודי הגלותי לישראלי שיוצע להילחם, היתה קשה. הרי עד 1952/3 ריכרו בכלל אנגלית בקשר. היה אז חוסר-אמונה אררי.

פיתאום, הקפיצה הזאת למילחמה למען השלום: חוסר אמונה עצמית, זוהי תכונה טיבעית. אבל מנהיגות חייבת לשנות זאת, כשם שסאדאת החזיר את הכבוד האבוד לבני-עמו במילחמת-אוקטובר.

אני לא הולך ונעשה צעיר יותר. יכולתי להמין בנחת לתורי, ליישב בינתיים את יהודה ושומרון, להיות פופלרי, שרמנטי, בעל דימוי נהרר ולהיות כיום ראש-ממשלה. מה שחוצץ ביני לבין המטרה, מה שהפריע לי, זהו האופי שלי.

מפקד חיל-האוויר. את יודעת משהו? אני מרגיש טוב במפילגת-העבודה.

"זה כמו במילחמה!"

המהפך ממפילגת-העבודה לי לזיכור לא חל אצלי, אלא במצב. אני זוכר, כששמעתי, לפני 10 שנים בדיוק, שבא המנהיג הגדול ביותר כאי-זור, סאדאת, לנאום בכנסת. אני זוכר איך הבנתי שהנה הגיע הרגע, שעבורו נלחמתי כל השנים: ניתן יהיה לשים את כל הבעיות על השולחן ולטפל בהן, אחת-אחת. בזה ניכר מנהיג, וסאדאת היה כזה.

הנה, בגלל המהלך ואופיו המיוחד, מצא עצמו מבודד בתוך העולם הערבי, אך כיום צוערים שם בעיקבותיו.

האם אני מקנא בסאדאת? הייתי מאחל לעצמי ליוזם צעד למען השלום, כפי שהיה סאדאת!

אני שמח שהיה לי חלק בכך. אני חושב כל העת על צעדים למען השלום, אבל איני ראש-ממשלה: מעמדי כיום אינו רבי-כוח, כשם שהיה מעמדו של סאדאת בעת שפעל למען השלום. לוא הייתי כיום ראש-ממשלה — היו לי כמה וכמה רעיונות מה לעשות.

להשוות בין שני המיקרים? מי היה ערב לי בוודאות שאילו הייתי מכה בסכלנות, במשך שנים, בקיסריה — הייתי באמת מחליף את בגין? כמו שאני מכיר את עצמי, אילו הייתי נשאר בחרות ומחכה בקיסריה, הייתי מוצא את עצמי בין שמיר, ארנס ושרון, הייתי נכנס לקונפליקטים הריפים, ובסופו של דבר מוצא את עצמי במצבם של אריה נאור ומשה עמירב!

זאת לא שאלה של סכלנות או אר-ייהל-טווח-ארוך. רחוקא יש לי ראייה לטווח-ארוך, וזה בעוכרי.

אם אני מרגיש החמצה? ובכן, לא הייתי מעולם בעמדת מנהיגות. בגין היה בשטח, מה לעשות. כיום, בוודאי שאיני מאושר מעמדותי. חסר לי הכוח. חסרה לי היכולת לקחת חלק בהחלטה הקובעת ביותר.

זה כמו במילחמה

פופולריות? היא חסרה לי פחות מהכוח להחליט. גם כיום אני פופולרי בחוגים מסויימים. נכון שבעבר הייתי יותר. הכל יחסי. אני עוד אגיע לעמדת-כוח, אל תד-אגי.

מתי? נו, כיום יש הסכמה על כך ששימרון פרס הוא מועמד מפילגת-העבודה בכחירות הכאות.

ואחר-כך? כשיש פירצה במנהיגות — אז קופצים, אבל לא נרדפים. אני עובר בימים אלה את הארץ, לאורכה ולרוחבה, ומנסה לשכנע בצדיקתי.

זה לא מספיק? מה עוד אני צריך לעשות כדי להיכנס למירון? להקים גייסות כמו אריק?

אריק באמת בחור מאוד נחמד, אבל הוא לא יהיה בחיים ראש-ממשלה מטעם חרותו. אני מכיר את התבונה האלה יותר מדי טוב.

גנרל בלי גייסות? אני לא בנוי לזה. רק אדם שחסר לו ביטחון עצמי שותל אנשים מעצמו בכל מקום. כן, אריק חסר ביטחון-עצמי!

אין לי גייסות, אבל אני מרגיש שאני בוחר את האנשים הנכונים סביבי: מרדכי קולין, דרר רמי אונגר, פארד (חבר-הכנסת בנימין בן-אליעזר), ועד מוטי הור, שנלחמתי כשבילו שיהיה

איש בקומה הרביעית

לבוז? שם את זמנו בעמדת-ביניים חסרת-חשיבות שר-בליתיק — ובלי שום יכולת להזיז דברים. בעלי-היכולת כיום הם — הוא לא מנסה להתחבא מאחורי הניסוחים הדיפלומטיים המקובלים — פשוט חסרי-כשרון.

כל אימתי שניסיתי להזיז את השיחה מ"אנחנו" ל"אני" — נכנס וייצמן לאי-נוחות בולטת. "מה, את רוצה שאנתח את עצמי?"

ככל שעברה השיחה לגוף-ראשון-יחיד ולפנים יותר אישיים, התגבר באוויר ריח חריף של החמצה. ישב לפני אדם חושב, המקפיד שלא לקפוא על דבריו באו מהלב והיו מכאיבים מסקנותיו נבעו מניחותים נכונים. ובכל-זאת מלווה את האיש תדמית בלתי-רצינית, מוסספסת, במישאל-הרוב, אני מהמרת, היה השם עזר וייצמן סוחט הערות כמו: שרמנטי, שובב, כסף.

בשיחותי עם מנהיגים במצריים, לפני שבועיים, נאמרו לגבי דברים כמונים בתכלית: "האדם הרציני היחידי בין מנהיגי ישראל!" או "איש בעל חזון!" המנהיג הנכון במקום ובעיתוי הבלתי-נכונים!

דבריו של וייצמן ביטאו יציאה מחודשת לקרב. לכבוד ובל-עשר-השנים לביקור סאדאת, הוא שוב אישיות מבוקשת בתיקשורת. האווירה של השיחה היתה רחוקה אלפי מילין מהותכן. מה שהתחיל בהתבדחויות ועקיצות, הפך לחשבון-נפש כן, בפרט בדקות שבהן לא סבבו מקורביו/עוזריו/חבריו של וייצמן בחדרו ולא היו דקות רבות כאלה. יש איזה חוסר צדק או מזל בצורך הכפיתי של וייצמן להוכיח את מידת רצינותו. אותה אינפורמטיביות אותו כמויות של שארם, ואתה לשון מחוספסת, שעבר הפכוהו לחביב-הקהל וקירבוהו ללישכת-ראש-הממשלה עד כדי פסיעה, עומדות לו לרוץ בדרכו לשם כיום.

חזוק הגורל! וייצמן לא צחק בסוף פגישתנו. כעבור כמה שעות היה באוויר — בדרכו לחו"ל.

"את כל התמונות, פרט לאחת, אני סוחב איתי ממישרד למישרד: הנה המטוס של אנוור סאדאת מלווה בארבע כפיריט, הנה תמונה מ-1948 — נשארו משם אולי שלושה לוחמים בחיים ובניניהם אני, הנה התמונה עם ג'ימי קארטר בקמפ-דייוויד, התמונה עם סאדאת (השנים מחייכים בחום זה אל זה, וניכר הקשר הייחסי החזק שניהם). רק התמונה של שני הנכדים שלי היא חדשה, ואל תהיי כמו כל המוטומטמים שחושבים שזה צולם באוויר!"

כך הציג לפניי עזר וייצמן את לישכת ביום הראשון, מייד אחרי שיצא משיבת-משלה.

"לישכת" היא חדר צדדי בקומה הרביעית של בניין מישרד ראש-הממשלה. יש תחושה של דחיקה לקרן-זווית, היא ממוקד הכוח, ארבע קומות מעל לחדר שבו יושב אולי וייצמן לולא התהפכות במשלה — לישכת ראש-הממשלה.

גם התמונות, שאותן הציג בנאוה מוצדקת, משקפות הישגים ונטילת חלק בתהליכים עד 1980 — השנה שבה קם ופרש ממשלת-הליכוד ונבעט לגמרי מהמפלגה מאוחר יותר. בעיקבות הצבעת אי-אמון בממשלה.

יש מי שכבר הסיפידו אותו מוליטית, כאדם בעל-רעיונות שניווט את עצמו בטעות לשולי הפוליטיקה הישראלית. מי שהכתירו אותו בשעתו כיוש-העצר הכמעט-מוצהר של מנחם בגין אינם נותנים לו כיום אדל סיכוי במפלגת-העבודה.

וייצמן בגין שותף להערכות אלה. ונטילטור, שאומרים שהיה ש דוד בן-גוריון, משיב עליו את הרוח הנכונה, והוא נראה מוכן לקרב הגדול על השלום ולפני-כן, על עמדת-כוח שתאפשר לו לנהל קרב שכזה — ראשות-הממשלה. סדר-העדיפויות ברור: השלום קודם לכל.

בתחילת שיחתנו שצף-קצף וייצמן, והירבה להשתמש במונח "אנחנו". הירבה להטיף, לחנך. תוכן דבריו היה מקוטע, והוא טס מנושא מעצבן למישנה. אולי עיצבנו אותו בישיבת-הממשלה ואולי, יותר מכל, עיצבנו אותו העובדה שהוא חייב

איון צמורה, העולם הזה

ידידה זימט וענונו אחר

תה אשה קטנה ואמיצה, כמעט כסף והרבה אהבה.

ג'ודי זימט, שהיתה חברתו של וענונו לפני שנעצר, התייצבה לימינו מן ההתחלה, והיא העושה הכל עבורו.

זימט זמנה של ג'ודי, מירצה וכספה מוקרשים לעזרה לווענונו. במשך השנה שעברה הוציאה 5000 דולאר על התכתבות, צילומי-מימכמים, שיתוח-טלפון ונסיעות. כל זה בא מכספה הפרטית של ג'ודי, שהיא אחות-מיילדת במיקצועה. היא הקימה קרן מיוחדת, האוספת כספים עבור וענונו. בקרן זו נאספו כבר 4445 דולר, המיועדים להשגת עדים-מומחים להגנתו של וענונו.

במיכתב האחרון שפירסמה ג'ודי, שאותו הפיצה בראשית אוקטובר בין אוהדי-וענונו בעולם, היא מספרת על ההתפתחויות האחרונות במצבו המישי-פטי של האהוב, ומבקשת מתומכיו לכתוב מיכתבי-תמיכה לראש-הממשלה יצחק שמיר, לשימעות פרס ולשיר המישיטרה חיים בר-לב. כתובותיהם של השלושה מצויינות במיכתב.

כדי להעלות את המוראל של העציר המבודד, ביקשה ג'ודי מקוראי מיכתבה לכתוב לווענונו לכלא, לכבוד יום הולדתו, שחל ב-13 באוקטובר, ולתרום כספים לקרן-הנאמנות שהקימה בעיר סמוורויל בארצות-הברית.